

mur non in fermento veteri, neque in fermento malitiae et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis.

Scripsi vobis in epistola : ne commisceamini fornicariis :

Non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis servientibus ; alioquin debueratis de hoc mundo exiisse.

Nunc autem scripsi vobis non commisceri ; si is qui frater nominatur, est fornicator aut avarus aut idolis serviens aut maledicus aut ebriosus aut rapax, cum (fratre) ejusmodi nec cibum sumere.

Quid enim mihi de iis qui foris sunt, judicare ? Nonne de iis, qui intus sunt, vos judicatis ?

stum celebremus et eum Agnum manducemus) non in fermento veteri (peccatorum vitae praeteritae) neque in fermento malitiae et nequitiae, sed in azymis (spiritualibus) sinceritatis (seu puritatis) et veritatis (seu justitiae). Jam antea

Scripsi vobis in epistola : ne commisceamini (et ne commercium ullum habeatis cum) fornicariis. (Haec autem scribens),

Non utique (hoc dicere intendebam) fornicariis (paganis) hujus mundi, aut avaris, aut (de) rapacibus (boni alieni), aut (de) idolis servientibus, (aut de cæteris peccatoribus qui sunt extra Ecclesiam) ; alioquin debueratis de hoc mundo, (ubi tam multi hujusmodi versantur, omnino) exisse (quod vero impossibile est nec exigendum) :

Nunc autem (quando) scripsi vobis non commisceri (fornicariis aut aliis peccatoribus, volui dicere quod) si is, qui frater (vester et christianus) nominatur, est fornicator aut avarus aut idolis serviens aut maledicus aut ebriosus aut rapax, cum (fratre) ejusmodi nec cibum (quidem) sumere (debitis ad vitandam ejus exempli contagionem. Quoad extraneos autem et paganos nihil statuendum habeo) ;

Quid enim mihi (competit) de iis, qui foris (et extra Ecclesiam) sunt, judicare ? nullam in eis jurisdictionem habeo. Quoad autem istum fornicarium, qui est unus ex vobis, ego judicium proferre valeo ; imo non ego solus, sed nonne de iis qui intus (et in vestra Ecclesia) sunt, vos (per

prælatos vestros) judicatis (seu judicare potestis ? Certe potestis : illum igitur, non vero paganos, judicate) ;

Nam eos, qui foris sunt, Deus (solus) judicabit. Auferte (vos autem) malum ex vobis ipsis, (istum fornicarium ejiciendo).

Nam eos qui foris sunt Deus judicabit. Auferte malum ex vobis ipsis.

CAPUT VI.

Arguit Apostolus Corinthios quod lites instituant coram judice Ethnico et subinde lites injustas. Docet iniquos, quorum varias species enumerat, regnum Dei non possessuros. Deinde transit ad fornicationem, quam insectatur multis argumentis et magna severitate.

Audet aliquis vestrum, (etsi christianus), habens negotium adversus alterum (christianum et fratrem, item intentare quæ debeat) judicari apud (judices) iniquos (seu infideles), et non, (ut deceret), apud (judices) sanctos (seu christianos).

An nescitis quoniam (seu quod) sancti (seu christiani in die judicii) de hoc mundo judicabunt; et si in vobis (eligendi sunt judices per quos) judicabitur mundus (quoad rem salutis omnium gravissimam, an et quomodo) indigni estis qui de minimis (rebus inter vos) judicetis ? (Imo an)

Nescitis quoniam Angelos (ipso, bonos quidem judicio approbationis, malos autem judicio condemnationis) judicabimus ? quanto magis (igitur judicare potestis ea,

Audet aliquis vestrum, habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos et non apud sanctos.

An nescitis quoniam sancti de hoc mundo judicabunt, et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis qui de minimis judicetis ?

Nescitis quoniam Angelos judicabimus, quanto magis sæcularia ?

quæ sunt tantum) sacerdotalia, (ut pote ad præsentem vitam spectantia?)

Sacerdotalia igitur judicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum.

Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam qui possit judicare inter fratrem suum (et fratrem suum? Quod certe valde pudendum foret),

Sed frater cum fratre judicio contendit, et hoc apud infideles.

Jam quidem omnino delictum est in vobis quod judicia habetis inter vos, quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?

Sed vos injuriam facitis et fraudatis, et hoc fratribus.

Sacerdotalia igitur judicia (seu iuris) si habueritis (dirimenda, judices eligite etiam maxime) contemptibiles (seu minoris pretii inter eos) qui sunt in Ecclesia (vestra; et) illos constituite ad (vos) judicandum (potius quam Gentiles qui sunt extra Ecclesiam).

Ad verecundiam (et confusionem) vestram (hoc dico. Ergo ne) sic (incapaces estis, et (an) non est inter vos sapiens quisquam qui possit judicare inter fratrem suum (et fratrem suum? Quod certe valde pudendum foret),

Sed (tamen) verum esse videtur; nam audio quod frater (christianus) cum fratre (christiano) in publico judicio contendit, et hoc (jurgium judicatur) apud (judices) infideles.

Jam quidem, (abstracta judicis persona, hoc solum) omnino (scandalosum) delictum est in vobis, (nempe) quod judicia (seu iuris) habetis inter vos; (sed adhuc intolerabilius est vos ad judices infideles recurrere). Quare non magis (seu potius) injuriam (inulti) accipitis? Quare non magis fraudem (a fratre factam christiane) patimini? (Patimini, inquam, et utinam vobis a ceteris tantummodo patiendum esset);

Sed vos (ipsi primam) injuriam facitis, et (vos primi) fraudatis, et hoc fratribus (vestris detrimendum ulro infertis; et qui-

dem multis modis Deo et fratribus injuriam facitis, et multis vitiis vos inquinatis).

An (vero) nescitis quia (seu quod homines) iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare, (existimantes de his peccatis non curandum esse; scitote enim quod) neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri,

Neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari (qui bonum alienum per contractus illicitos extorquent), neque ebriosi (qui ita potant ut rationis usum amittant), neque maledici (qui in alios gravia jaciunt convivia), neque rapaces regnum Dei possidebunt.

Et hæc (crimina olim) quidam (ex vobis admittentes) fuistis (propter ignorantiam aut defectum fidei); sed (quanto nocentiores estis aut essetis nunc cum ex his peccatis per baptismum) abluti estis, (et non solum abluti) sed sanctificati estis (per gratiam, ita ut ad sanctitatem pergere possitis et debeatis; et non solum ad sanctitatem vocati et parati estis, sed (imo etiam) justificati estis (et veram justitiam adepti estis) in nomine Domini nostri Jesu Christi (qui suam justitiam vobis infudit) et in spiritu Dei nostri (cujus tempa facti estis inviolanda). Nolite igitur in ea peccata relabi ne forte novissima vestra fiant pejora prioribus. Quoad lites autem quarum indecentiam modo insecurus sum, fateor ad

An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt. Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri,
Neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.

Et hæc quidam fuistis; sed abluti estis, sed sanctificati estis sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in spiritu Dei nostri:

rigorem licitum esse coram judice pagano
stare jus suum vindicandi causa ; sed ra-
rissime hoc jure utendum est : nam

Omnia mihi li-
cent, sed non om-
nia expedient ;
omnia mihi licent,
sed ego sub nul-
lius redigar pote-
state.

Esca ventri et
venter escis; Deus
autem et hunc et
has destruet; cor-
pus autem non
fornicationi sed
Domino, et Domi-
nus corpori.

Omnia (hæc et ejusdem generis) mihi
lient, sed non (hæc) omnia (ad liberta-
tem Christianam) expedient; (hæc) omnia
mihi licent (inquam, concedo); sed ego
(contendo mihi melius esse quòd) sub nul-
lius (extranei) redigar potestate, (pro ser-
vandis tam parvi momenti commodis.
Nam de qua re agitur? de terrestribus bo-
nis acquirendis, quorum præcipuus finis
est satisfactio gulæ : atqui)

Esca (nonnisi) ventri (destinata est) et
(pariter) venter (destinatur) escis : (quid
autem vilius esca quæ in ventre corrumpi-
tur, et quid abjectius ventre qui est vas
sordium? nonne uterque morti destinan-
tur? scimus quòd) Deus autem et hunc
(ventrem) et has (escas) destruet : (non
igitur de his ita curandum est ut pacem
inter fratres multo pretiosiorem pro eis
amittamus : non autem de fornicatione
idem dicendum ac de escis : nam) corpus
autem (nostrum) non fornicationi (desti-
natur) sed Domino, (sicut) et Dominus
(noster Jesus Christus destinatur) cor-
pori (nostro, cuius est caput, et quod
olim, utpote ad destructionem non desti-
natum, vivificabit et glorificabit. Revivi-
scet enim corpus, et sicut)

Deus vero et
Dominum susci-
tavit, et nos su-

Deus vero (glorificavit) et Dominum (Je-
sus Christum) suscitavit, (ita) et nos
(quoad corpus et animam) suscitabit per

virtutem suam, (et nos uniet Christo si
gulæ et libidini moriamur. Igitur corpo-
ra vestra in honorem habete ; nam an)

Nescitis quoniam (seu quòd) corpora
vestra membra sunt Christi ? Tollens
ergo (et profanans) membra (mea quæ
sunt membra) Christi, faciam ea membra
meretricis ? Absit (ut tale scelus admit-
tam ? Et tamen hoc admittit qui forni-
catur) :

An nescitis quoniam (seu quòd) qui (per
fornicationem) adhæret meretrici, unum
(et idem) corpus (cum ea) efficitur, (juxta
illud verbum Dei de copula viri et mulie-
ris) : « Erunt enim, inquit, duo in carne
una ». (Unde ergo sequeretur quòd mem-
bra ipsius Christi, quæ unum corpus cum
Christiani membris efficiunt, fierent mem-
bra meretricis. Adhærete Domino : nam)

Qui autem adhæret Domino, unus spiri-
tus (cum eo) est, (non essentialiter sed ac-
cidentaliter, voluntate, gratia, et gloria,
quæ hominem quasi divinum faciunt).

Fugite (ergo) fornicationem, (quæ fuga
melius quam pugna vincitur : ab ea citius
et longius quam a cæteris peccatis rece-
dite : multo magis damnosa est quam alia
peccata ; nam) omne (aliud) peccatum
quocunque fecerit homo, extra corpus
(ipsius) est (commissum et poenitentiam
faciliorem habet) ; qui autem fornicatur,
in (proprium corpus suum peccat, (et dif-
ficiliorem poenitentiam sibi præparat ra-
tione stimulorum qui, concupiscentiam

scitabit per virtu-
tem suam.

Nescitis quo-
niam corpora ve-
stra membra sunt
Christi ! Tollens
ergo membra Chri-
sti, faciam mem-
bra meretricis ?
Absit.

An nescitis quo-
niam qui adhæret
meretrici, unum
corpus efficitur ?
« Erunt enim, in-
quit, duo in carne
una ».

Qui autem ad-
hæret Domino,
unus spiritus est.

Fugite forni-
cationem; omne pec-
catum, quocumque
fecerit homo,
extra corpus est ;
qui autem forni-
catur, in corpus
suum peccat.

vehementer excitantes, contra pœnitentem insurgent. Insuper gravem injuriam suo corpori nobili, puro et a Christo redempto irrogat per ejus mixtionem cum meretrice, idem faciens ac ille qui corpus sanum alicujus leprosi corpori alligaret. Non tantum Christo fornicator injuriam infert sed et Spiritui sancto : nam)

An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non estis vestri?

An nescitis quoniam (seu quòd) membra vestra templum (quoque facta) sunt Spiritus sancti, qui in vobis est (manens, nihil immundi sustinens, et) quem habetis a Deo (missum in vobis), et (quòd proinde) non estis vestri (juris; ideoque, si fornica-mini, instrumento, quod vestrum non est, abutimini. Non estis vestri juris, inquam, hac duplice ratione dominii, quod in ve-strum corpus habent Spiritus sanctus et Filius Dei) :

Empti enim e-
stis pretio mag-
no : glorificate et
portate Deum in
corpore vestro.

Empti enim estis pretio magno (sanguinis Christi, proindeque servi ejus facti estis. Ne igitur corpus vestrum vilipendantis ; sed illud maxima venerazione colentes), glorificate et portate Deum (non solum in mente vestra sed etiam) in corpore vestro.

CAPUT VII.

Diversas quæstiones de matrimonio et virginitate et cœlibatu et
divortio et infidelitate dirimit Apostolus, cœlibatum et virginitatem
matrimonio anteponens.

(Quoad aliquot quæstiones)

De quibus autem scripsistis mihi, (respondeo 1º quoad matrimonium) : Bonum est homini (in genere) mulierem non tangere (et ab ea carnaliter abstinere. Dico in genere, et in quantum non est periculum fornicationis ei qui non nuberet : nam)

Propter fornicationem autem (vitan-
dam, consulo ut) unusquisque (liber ab
omni vinculo) suam uxorem habeat, et
unaquaque (femina pariter libera) suum
virum habeat. (Deinde)

Uxori vir (conjugale) debitum reddat,
(si illa petat, aut fornicationis vitandæ
causa indigeat; et) similiter *autem* et uxor
(debitum reddat) viro, (nam) *je bónQ*

Mulier (*nupta*) sui corporis potestatem
(jam) non habet, sed vir. Similiter autem
et vir sui corporis potestatem non habet,
sed mulier.

Nolite (igitur) fraudare (vos) invicem
(ab illo debito), nisi forte ex (mutuo) con-
sensu, (et tantummodo) ad tempus, ut va-
cetis orationi; et iterum revertimini in

De quibus au-
tem scripsistis
mihi : Bonum est
homini mulierem
non tangere :

Propter fornica-
tionem autem u-
nusquisque suam
uxorem habeat et
unaquæque suum
virum habeat.

Uxori vir debitum reddat, similiter autem et uxor viro.

Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir : similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.

Nolite fraudare
invicem, nisi forte
ex consensu ad
tempus ut vacetis
orationi; et ite-

rum revertimini in idipsum, ne tentet vos satanas propter incontinentiam vestram.

idipsum (conjugale debitum), ne tentet vos Satanas (et trahat vos in adulterium aut aliam corruptelam, cuius occasionem in vobis metipsis habet) propter incontinentiam vestram (ad quam vos proclives esse animadvertis. Si vobis matrimonio copula permittitur et etiam adversus incontinentiam commendatur),

Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.

Volo enim omnes vos esse sicut me ipsum; sed unusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius vero sic.

Dico autem non nuptis et viduis: bonum est illis si sic permaneant sicut et ego:

Quod si non se continent, nubant; melius est enim (ad eorum salutem) nubere quam (libidinis ardore) uriri (et in libidinem consentire).

Iis autem qui matrimonio juncti sunt præcipio, (vel potius) non ego, sed Dominus (præcipit ex una parte) uxorem a viro

non (sine causa sufficienti) discedere; minus, uxorem a viro non discedere;

(addo)

Quod si (pro justa causa a viro suo) discesserit, (oportet illam) manere innuptam (quandiu vir ejus vivit), aut viro suo reconciliari; et (ex altera parte Dominus similiter præcipit quod) vir uxorem (suam nisi pro legitima causa) non dimittat; (illi autem pariter vetitum est ne, vivente uxore, ad novum matrimonium convolet. Hoc de christianis jubens dixi);

Hoc autem (vobis) dico secundum indulgentiam (quaestiones vestrae fragilitati debetur), non (autem) secundum imperium; (e contra)

Volo (seu vellem) enim omnes vos (possesse innuptos) esse sicut me ipsum; sed unusquisque proprium donum¹ (castitatis sive virginalis sive vidualis sive conjugalis) habet (acceptum) a Deo; alius quidem sic (donatur, donatur) alius vero sic. (Quisque autem dono suo quam optime utatur).

Dico autem, (non jubens sed suadens), non nuptis et viduis, (quod) bonum est illis, si sic (innupti) permaneant sicut et ego. (Addo autem)

Quod si non se continent, (expedit ut) nubant; melius est enim (ad eorum salutem) nubere quam (libidinis ardore) uriri (et in libidinem consentire).

Iis autem qui matrimonio juncti sunt præcipio, (vel potius) non ego, sed Dominus (præcipit ex una parte) uxorem a viro

non (sine causa sufficienti) discedere; minus, uxorem a viro non discedere;

(addo)

Quod si discesserit, manere innuptam (quandiu vir ejus vivit), aut viro suo reconciliari: Et vir uxorem non dimittat.

Nam (de) cæteris, (qui disparis cultus sunt), ego dico (suadens et hoc) non (præcipit) Dominus, (quod) si quis frater (christianus) uxorem habet infidelem (seu idolis deditam), et haec consentit habitare cum illo (salva mariti religione), non dimittat illam¹ (pro sola disparitatis cultus ratione):

Et si qua mulier (christiana) habeat virum infidelem (seu paganum) et hic consentit habitare cum illa, (item salva uxoris religione), non dimittat virum. (Sæpe enim vel saltē aliquando)

Sanctificatus est enim (morali quadam denominatione et quasi sanctitatis aspergine) vir infidelis per mulierem fidelem, (qua maritum suum exemplo vel adhortationibus suis ad Religionem attrahere potest); et (vice versa aliquando) sanctificata est mulier infidelis per virum fide-

Nam cæteris ego dico, non Dominus: Si quis frater uxorem habet infidelem et hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam;

Et si qua mulier fidelis habeat virum infidelem et hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum.

Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, et sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem; alioquin filii vestri immundi essent,

¹ Inde male inferunt hæretici sacerdotibus licitum esse matrimonium, si virginitatis donum se non habere sentiunt: pariter enim inferri posset maritos, si non habent donum castitatis conjugalis, aliam mulierem, sua absente aut ægrotante, adire posse: atqui hoc consequens absurdum; ergo a pari et illud.

¹ Hic adverte quod, tunc temporis, Ecclesia non adhuc adducta fuerat ad prohibendum matrimonium fidelis cum infidele; postea autem cultus disparitas impedimentum dirimens facta est.

nunc autem sancti sunt. nunc enim filii vestri, (sive quia in potestate solius infidelis remanerent, sive quia ex toro illico nati haberentur, quasi illegitimi et) immundi essent; nunc autem (cum sub partis fidelis custodia manent, christiane educari possunt proindeque) sancti sunt (aut saltem fieri possunt).

Quod si infidelis discedit, discedat; non enim servituti subiectus est frater aut soror in hujusmodi in pace autem vocavit nos Deus.

Quod si (pars) infidelis (sponte sua) discedit, (sinat pars altera ut) discedat; non enim servituti (partis infidelis) subiectus est (aut) frater (christianus) aut soror (christiana) in hujusmodi (coactione, praeferim si non salva sit ejus religio; nam ut vivamus) in pace autem vocavit nos Deus (ad christianismum). Si vero fidelis pars alteram cogere vellet ut secum maneret, hoc valde periculosem esset;

Unde enim scis, mulier, si virum salvum facies? aut unde scis, vir, si mulierem (infidelem) salvam facies (invitam)? Itaque

Nisi unicuique sicut divisit Dominus, unumquemque sicut vobis, Deus ita ambulet et sicut in omnibus ecclesiis doceo. Nisi (obstet illud vel aliud grave datum), unicuique (libeat stare in suo statu) sicut divisit (illi) Dominus; (et bonum est) unumquemque in statu suo manere) sicut (illum) vocavit Deus; (et decet ut) ita ambulet (et perseveret in vocatione sui conjugii, sua universim sorte contentus): et (hoc vos doceo) sicut in omnibus (aliis) ecclesiis doceo: (alioquin ipse reus erit mali effectus ex sua imprudentia provenienti. Quod de infidelitate dixi, de circuncisione dicendum est. Si jam

Circuncisus (erat) aliquis (cum ad fidem) vocatus est; non (necessum est ut) adducatur (seu reducat) praeputium (quo in circuncisus appareat. Si e contra) in praepatio aliquis (servato erat) aliquis, (cum ad fidem) vocatus est, non (necessum est ut) circumcidatur:

Circuncisio (enim, quoad salutem et justitiam, nunc) nihil est, et (similiter) praeputium nihil est; sed observatio mandatorum Dei (est aliquid et multum ad salutem confort).

Unusquisque (igitur), in qua vocatione (seu in quocunque vita statu a Deo) vocatus est, in ea permaneat (nihil innovans. Idem de servitute dicendum. Si eras)

Servus (quando ad fidem) vocatus es, non sit tibi curae (servitus tua quoad conscientiam, quae ab illa non maculatur); sed (tamen, si tibi occurrat occasio) et (opportunitas qua) potes fieri liber (absque ulla injustitia, ea, ad) magis (et melius observandam tuam religionem), utere. (Si vero servitutis jugum excutere non potes, noli de ea anxius esse:)

Qui enim in Domino (colendo) vocatus est, (dum) servus (erat, per hanc ipsam vocationem) libertus (Christi factus) est (et in libertatem filiorum) Domini (adductus): similiter (ille) qui, (cum esset) liber, (ad fidem) vocatus est, servus (factus) est Christi (qui eum redimendo factus est ejus magister; ab illo enim et ejus sanguinis)

Circuncisus aliquis vocatus est; non adducatur praeputium. In praepatio aliquis vocatus est, non circumcidatur.

Circuncisio nihil est, et praeputium nihil est, sed observatio mandatorum Dei.

Unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.

Servus vocatus es, non sit tibi curae; sed et si potes fieri liber, magis utere.

Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini; similiter qui liber vocatus est, servus est Christi:

Precio empti es-tis; nolite fieri servi hominum.

Unusquisque in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum.

De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do tanquam misericordiam consecutus a Domino ut sim fidelis:

Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse.

Alligatus es uxori, noli querere solutionem: solitus es ab uxore, noli querere uxorem.

Si autem acceperis uxorem, non peccasti;

Precio empti estis; (igitur cum ejus sitis), nolite (absque necessitate) fieri servi hominum (qui vos ab ejus servitio averte-re possent).

Unusquisque (igitur sive servorum sive liberorum sive circuncisorum sive incircuncisorum, stans in (statu) quo (ad fidem) vocatus est, fratres, de eo non anxius sit et) in hoc permaneat, (certus quod non inde minus habebitur) apud Deum.

De virginibus autem præceptum (ex re-vlatione) Domini (vobis imponendum) non habeo; (tantummodo ut simplex) consilium autem do, tanquam (apostola-tus gradum et) misericordiam consecutus a Domino ut sim fidelis (in consulendis iis quæ magis ad gloriam Dei et vestram per-fectionem attinent. Hoc est autem consili-um meum):

Existimo ergo hoc bonum esse, propter instantem necessitatem (seu multa incom-modia quæ matrimonio sunt adhærentia, existimo, inquam), quoniam (seu quod) bonum est homini sic, (nempe innuptum), esse. (Attamen si)

Alligatus es uxori (sacramento Matr-ionii), noli querere solutionem (seu di-vortium sine justa causa. Si vero) solitus es (in eo sensu quod non adhuc vincetus es) ab uxore, noli querere uxorem, (ut Deo melius vacare possis).

Si autem acceperis uxorem, non peccasti; et si nupserit virgo, non peccavit;

tribulationem tamen carnis habebunt (uterque, quæ oritur ex contractu) hujus-modi, (nempe liberorum curas et alia onera conjugii). Ego autem, (cum non nu-bendi vobis consilium do, haec incommo-da) vobis parco (seu parcere vellem).

Hoc itaque (vobis) dico, fratres, (ad quod attendere debetis, scilicet): Tempus (hujus vitæ, qua uti debemus ut ad vitam æternam tendamus), breve est; (ergo) reliquum (et bonum vobis) est ut et (illi ex vobis), qui habent uxorem, tanquam non habentes sint (in eo sensu quod rem uxori-iam plus quam Dei servitium non ha-beant; item bonum est ut)

Et (illi) qui flent, (non desperent et) sint tanquam non flentes (plusquam con-venit deflere mala transitoria; item etiam bonum est ut) et (illi) qui gaudent (sint) tanquam non gaudentes (plus quam bonis temporaneis gaudere decet; item bonum est ut) et (illi), qui emunt (res vitæ neces-sarias vel commodas, sint) tanquam (eas) non possidentes (et se quasi earum usu-fructuarios putent et gerant, siquidem eas relinquere debent: item denique bonum est ut)

Et (illi omnes) qui utuntur hoc mundo, (quoad mundum et res mundanas se ha-beant) tanquam (eo) non utantur (nisi obiter et propter necessitatem aut decen-tiam, sed sine affectus adhæsione, siqui-dem tantummodo) præterit enim figura hujus mundi, (qui brevi deficiet proindeque

peccasti; et si nupserit virgo, non peccavit: tri- bulationem tamen carnis habebunt hujusmodi. Ego autem vobis par-co.

Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve est: reliquum est ut et qui habent uxores tanquam non ha-bentes sint:

Et qui flent, tanquam non flentes; et qui gaudent, tanquam non gaudentes; et qui emunt, tan-quam non possi-dentes;

Et qui utuntur hoc mundo, tanquam non utan-tur; præterit e-nim figura hujus mundi.

adhæsione cordis nostrinon est dignus. Vos ad libertatem vestram servandam extra matrimonii vinculum exhortor, quia)

Volo autem vos sine sollicitudine esse: Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.

Qui autem cum uxore est sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est:

Et mulier innupta, et virgo cogitat quæ Dei sunt, ut sit sancta corpore et spiritu: quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro.

Porro hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam, sed ad id quod honestum est, et quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi.

Volo (seu cuperem) autem vos sine sollicitudine, (quæ ex eo oritur, et ejus servitute liberos) esse. (Nam) qui sine uxore est, sollicitus est (tantummodo vel saltem sæpius de iis) quæ (ad gloriam et servitium) Domini (spectantia) sunt, (et principaliter curat) quomodo placeat Deo.

Qui autem cum uxore (degens) est, (præter et sæpe extra curam salutis) sollicitus est (eorum) quæ sunt (hujus) mundi, (et curat) quomodo placeat uxori; et (sic animus ejus in multas curas distractus et) divisus est. (Similiter)

Et mulier (quæ est) innupta, et (ea quæ remanet) virgo, cogitat (seu cogitare potest peculiarius et sæpius de iis) quæ (ad gloriam et amorem) Dei (spectantia) sunt, (et toto corde incumbere potest) ut sit sancta corpore et spiritu. Quæ autem nupta est cogitat (specialius de iis) quæ (sibi facienda) sunt (ut satisfaciat beneplacito mundi, (et multum sollicita est) quomodo placeat viro (suo).

Porro hoc ad (majorem) utilitatem vestrarum dico, non (autem) ut laqueum vobis injiciam, (continentiae obligationem vobis intempestivam præcipiendo): sed (hoc tantummodo consulens dico ea mente ut vos exhorter) ad id quod (magis) honestum est (et quod in meliori et faciliori conditione vitæ vos statuet), et (ad) id quod

facultatem (vobis) præbeat sine impedimento Deum obsecrandi (et illi melius serviendi).

Si quis (pater) autem turpem (seu indecorum) se videri existimat super virginem sua, (eo quod remaneat adhuc virgo cum jam) sit superadulta, (et judicet quod melius sit nubere eam) et (quod propter ipsius majus commodum) oportet ita fieri, quod vult faciat; non peccat (pater), si (ex ejus instantia filia) nubat. (Non autem, secluso incontinentiae periculo, hic pater meliorem partem pro ea eligit);

Nam (ille pater) qui statuit, (non obstantibus mundi sermocinationibus), in corde suo (et conscientia sua) firmus, non habens (aliunde suam filiam nubendi) necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis (quoad eligendum filiæ suæ statum), et hoc judicavit in corde suo nempe servare virginem (filiam) suam, hic bene facit.

Igitur et (ille) qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit; et (ille) qui (eam) non jungit, (salvatis salvandis), melius (adhuc) facit. (Quoad viduas similiter dico melius eis esse, si iterum non nabant; nam)

Mulier (nupta) alligata est legi (quæ uxorem marito alligat), quanto tempore vir ejus vivit, (proindeque ejus libertas vincta est); quod autem si (dormitione mortis) dormierit vir ejus, liberata est a lege (mariti, proindeque illi licet ut) cui

Si quis autem turpem se videri existimat super virginem sua quod sit superadulta, et ita oportet fieri, quod vult faciat; non peccat si nubat:

Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, et hoc judicavit in corde suo servare virginem suam, bene facit.

Igitur et qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit; et qui non jungit, melius facit.

Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit, quod si dormierit vir ejus, liberata est, cui vult nubat tantum in Domino.

vult (iterum) nubat, (modò) tantum (viro Christiano et) in Domino (nubat : alioquin infideli nubens suæ perversiōnis periculum incurreret. Propter autem conjugii incommoda, dico quòd)

Beator autem erit si sic (libera) permanserit secundum meum consilium (jam antea explanatum : atqui) puto autem quòd et ego spiritum Dei habeam, (et ea quæ sunt hujus spiritus menti conformia cognoscere et docere valeam).

CAPUT VIII.

De esca idolis consecrata quæstionem a Corinthiis propositam tractat Apostolus; declarat per se hanc escam non esse illicitam quia idolum nihil est, sed eam fieri illicitam si fiat repugnante conscientia aut cum scandalo infirmorum.

De iis autem quæ idolis sacrificantur, scimus quia omnes scientiam habemus.

Scientia inflat; charitas vero ædificat.

De iis autem (escis, sive carne, sive pane, sive vino), quæ idolis sacrificantur, scimus quia (seu quòd) omnes nos, (utpote christiana fide edocti), scientiam (sufficientem) habemus (ut ea tanquam rem indifferentem existimemus, et ab idolis escam nullo modo corruptam esse credamus. Sed de hac nostra scientia ne nimium præsumamus) :

Scientia (enim hæc vestra, qua adversus ignorantes superbitis cum eorum scandalo, vos tantummodo) inflat (et charitati est opposita); charitas vero ædificat (infr-

mos, et eis compatiendo, non autem superbiendo, eos ad salutem provocat).

Si quis autem (vestrum) se existimat seire aliquid (scientiæ christianæ, dum hanc charitatis regulam non sequitur), nondum cognovit quemadmodum (et quid) oporteat eum scire; (non enim novit modum et usum et finem scientiæ, nempe omnibus prodesse et namini obesse et sic a Deo agnosci et amari. Nam

Si quis autem diligit Deum, (debet diligere proximum; et ea tantum conditione) hic cognitus (et approbatus) est ab eo.

De escis autem quæ idolis immolantur scimus, (per lumen fidei), quia (seu quòd quasi) nihil (reputandum) est idolum: (falso inde concludunt Novantes contra imagines idem quod contra idolum asseritur; idolum enim condemnatur in quantum est similitudo rei falsæ, imago vero est similitudo rei veræ), in mundo (seu in rerum natura, quia in se nihil numinis habet) et quòd nullus est (alius) Deus nisi (ille) unus (quem colimus).

Nam etsi sunt (multi) qui (a paganis) dicantur dii, sive in cœlo, sive in terra (dominantes, ut Jupiter, Apollo et alii), siquidem sunt dii multi et Domini multi (ab iis recogniti; pro)

Nobis tamen unus (est) Deus, (unus) Pater ex quo omnia (creata profluunt, per) et (propter quem) nos (creati et eruditus sumus ut tendamus) in illum (tanquam ad primarium et ultimum finem nostrum); et

Si quis autem

se existimat sciare aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire.

Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo.

De escis autem, quæ idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo, et quod nullus est Deus nisi unus:

Nam etsi sunt qui dicantur dii, sive in cœlo, sive in terra, siquidem sunt dii multi et Domini multi,

Nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia et nos in illum: et unus Dominus Jesus Christus per